

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2020.10.7.
COM(2020) 620 final

ANNEX 1

MELLÉKLET

a következőhöz:

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

**Egyenlőségközpontú Unió:
a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó
uniós stratégiai keretrendszer**

{SWD(2020) 530 final}

1. melléklet: Iránymutatások a nemzeti romastratégiai keretek tervezéséhez és végrehajtásához

A CIGÁNYELLENESSÉGGEL SZEMBENI KÜZDELEM

Az Alliance against Antigypsyism (cigányellenesség elleni szövetség), az Európai Parlament és az Európa Tanács¹ munkájának köszönhetően konszenzus alakul ki arról, hogy a cigányellenesség (a rasszizmus romák ellen irányuló sajátos formája) hozzájárul a romák tartós kirekesztéséhez. A cigányellenesség és a kirekesztés ördögi kört alkotnak, ezért egyidejűleg kell küzdeni ellenük. A hátrányos megkülönböztetéssel és a cigányellenességgel szembeni küzdelem hozzájárul a társadalmi befogadást célzó intézkedések sikeréhez, amely pedig a társadalom részéről megnyilvánuló nagyobb nyitottságot és elfogadást segíti elő. A cigányellenességgel szembeni küzdelem, valamint a sokféleség és a társadalmi befogadás előmozdítása a társadalom egészének részvételét kívánja meg, a roma és a nem roma közösségeket egyaránt. Idetartozik a romák társadalmi szerepvállalásának lehetővé tétele, valamint az általános (az intézményes szintre is kiterjedő) hozzáállás és magatartásformák megváltoztatása is. Az egyenlőséggel foglalkozó szervek a nemzeti roma kapcsolattartó pontok (NRCP) kiemelt partnerei lehetnek a tekintetben, hogy kidolgozzák a stratégiák hátrányos megkülönböztetés elleni erőteljesebb fókuszának végrehajtására és támogatására irányuló normákat.

A nemzeti romastratégiai kereteknek a következőkre kell irányulniuk:

- **a cigányellenességgel szembeni küzdelemmel kapcsolatos önálló fókusz tartalmaznak a következők érdekében:**
 1. a cigányellenesség felismerése és a cigányellenességgel szembeni fellépés felelőssége;
 2. a cigányellenesség történelmi dimenzióinak, különösen a roma holokauszt elismerése; a roma történelemmel kapcsolatos ismeretek terjesztése és a megbékélés előmozdítása;
 3. a sokszínűség és befogadás kölcsönös előnyeivel kapcsolatos figyelem felkeltése; pozitív narratívák kidolgozása; szerepmodellek előmozdítása; A közösségek közötti találkozások és az interkulturális tanulás támogatása a romákkal kapcsolatban az oktatás, a média, a művészetek, a kultúra és a történelem terén meglévő sztereotípiák és félretájékoztatás elleni küzdelem érdekében;
 4. a hátrányos megkülönböztetés mint a cigányellenesség megjelenési formája elleni küzdelem;
 5. a gyűlöletbeszéd és a gyűlölet bűncselekmények mint a cigányellenesség megjelenési formái elleni küzdelem, valamint az előítélet által motivált bűncselekmények, zaklatás és erőszak jelentése;
 6. a cigányellenesség és hátrányos megkülönböztetés áldozatai igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek előmozdítása;

¹ [Antigypsyism — a reference paper](#) (Cigányellenesség – referenciadokumentum), Berlin/Budapest, 2017; [European Parliament Resolution of 15 April 2015 on the occasion of International Roma Day — Anti-gypsyism in Europe and EU recognition of the memorial day of the Roma genocide during World War II](#) (Az Európai Parlament 2015. április 15-i állásfoglalása az európai roma nap alkalmából – cigányellenesség Európában és a második világháború alatti roma népirtás Unió általi elismerése); [European Parliament report on fundamental rights aspects in Roma integration in the EU – fighting antigypsyism \(2017/2038\(INI\)\)](#) (Az Európai Parlament jelentése a romák unióbeli integrációjának alapjogi szempontjairól és a cigányellenességgel szembeni küzdelemről (2017/2038(INI))); [European Parliament Resolution of 12 February 2019 on the need for a strengthened post-2020 strategic EU framework for national Roma inclusion strategies and stepping up the fight against anti-gypsyism](#) (Az Európai Parlament állásfoglalása (2019. február 12.) a nemzeti romaintegrációs stratégiák 2020 utáni időszakra vonatkozó, megerősített uniós stratégiai keretrendszerének, valamint a cigányellenességgel szembeni küzdelem fokozásának szükségességéről); [ECRI 2012 General Policy Recommendation No 13 on combating anti-gypsyism and discrimination against Roma](#); [Council of Europe, Declaration of the Committee of Ministers on the rise of anti-gypsyism and racist violence against Roma in Europe](#). (ECRI 2012 13. számú általános ajánlás a cigányellenesség és a romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemről); (Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának nyilatkozata a cigányellenesség és a romák elleni rasszista erőszak Európán belüli növekedéséről).

7. jogaikkal kapcsolatos ismeretek terjesztése a romák között; valamint
 8. a romák által tapasztalt rendszerszintű / intézményes / strukturális hátrányos megkülönböztetés² felszámolása és megelőzése;
- **a cigányellenesség megelőzése és leküzdése mint a** valamennyi ágazati szakpolitikai területen meglévő, **transzverzális/horizontális prioritás** az alábbiak érdekében:
 1. az oktatás területén tapasztalt szegregáció, iskolai bántalmazás és zaklatás elleni küzdelem; az iskolai személyzet érzékenyítése;
 2. a foglalkoztatás (munkavállalás) terén meglévő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem és a munkáltatók érzékenyítése;
 3. a színvonalas egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés terén meglévő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem; a párhuzamos, szegregált szolgáltatások felszámolása; az emberi jogok megsértésének megakadályozása (pl. kényszerű abortusz és kényszerű sterilizálás); az egészségügyi dolgozók érzékenyítése;
 4. a területi szegregáció elleni küzdelem; az elhelyezés nélküli erőszakos kilakoltatások megelőzése; a hatóságok érzékenyítése; valamint
 5. egyenlőségre vonatkozó adatok rendszeres gyűjtése (a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos tapasztalatokra vonatkozó adatok; az egyenlőséggel foglalkozó szervektől származó, a hátrányos megkülönböztetés eseteire vonatkozó adatok).

A TÖBBGENERÁCIÓS SZEGÉNYSÉG ELLENI KÜZDELEM

(a gyermekvédelemre összpontosítva és az uniós finanszírozás jobb felhasználásával)

A többgenerációs szegénység és kirekesztés elleni küzdelem alapvetően fontos a marginalizált romák helyzetének javítása érdekében. Az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a lakhatáshoz való hozzáférés terén tapasztalható kirekesztés és hátrányos megkülönböztetés befolyásolja a gyermekek fejlődését, ezáltal befolyásolhatja jövőbeli szülői magatartásukat, és további hátrányokat okozhat saját gyermekeik számára. A kirekesztés és a hátrányos megkülönböztetés ördögi köre biztosan folytatódik, hacsak nem kerül sor jelentős beavatkozásra annak érdekében, hogy az alapvető dinamikákat átfogóan kezeljék és a jövő generáció számára jobb jövőt tervezzenek. Ez megköveteli, hogy a **hangsúly a gyermekekre irányuljon**, amelyet hosszabb távon is fenn kell tartani.

A nemzeti romastratégiai kereteknek a következőkre kell irányulniuk:

- megfelelő szakértelem mozgósítása a kormányzás valamennyi szintjén a gyermekvédelmi intézkedések kidolgozása érdekében; megfelelő erőforrások allokálása a kisgyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, valamint az oktatáshoz (pl. ösztöndíjak, mentorálás, iskolai utáni támogatás), a táplálkozáshoz, a személyes fejlődéshez és a családokkal végzett munkához;
- a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel ösztönzése;
- a nők, gyermekek és fiatalok védelme a bűncselekmények, például az emberkereskedelem – ideértve adott esetben a kizsákmányolás összes formáját (szexuális kizsákmányolás, munkaerő-kizsákmányolás, koldulásra kényszerítés és a büntetendő cselekményeknek a kényszer- és kizsákmányoló érdekházasságok érdekében történő kihasználása) – elleni küzdelemre irányuló stratégiák révén, valamint a segítségnyújtáshoz, támogatáshoz és védelemhez való hozzáférésük lehetővé tétele;
- a közösségi – és családalapú – szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása a fogyatékkal élő személyek és a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek részére; az otthonban történő elhelyezés megelőzését célzó intézkedések megerősítése a bizonytalan helyzetben lévő családok és a

² A rendszerszintű hátrányos megkülönböztetés a jogszabályokba, a szakpolitikákba és a gyakorlatba ágyazott egyenlőtlenségekből származik. Gyakran nem szándékosan ágyazzák be ezeket az egyenlőtlenségeket, hanem a jogszabályok, szakpolitikák és a gyakorlat kialakításával, végrehajtásával és felülvizsgálatával kapcsolatos intézményes elemek sorából következnek. Lásd: [Roma and traveller inclusion: towards a new EU framework, learning from the work of equality bodies](#)

fogyatékkal élő személyek támogatása révén;

- a gyermekek és családjaik részére szóló intézkedések hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása a feltételeknek a jövő generáció számára történő biztosítása érdekében;
- a pénzügyi támogatás és befektetés tervezésének a marginalizáció alapvető okainak (társadalmi-gazdasági kirekesztés és hátrányos megkülönböztetés) alapos elemzésére való helyezése; részletes bizonyítékok gyűjtése a nemzeti, regionális és helyi beavatkozások működő (nem működő) típusainak, és ennek okainak, rendszeres értékelése és elemzése révén a befogadást akadályozó tényezők megértésének elmélyítése érdekében; Valamennyi érdekelt fél (helyi hatóságok, roma/nem roma érdekelt felek lehetségesen eltérő nézőpontokkal) bevonása az elemző munkába;
- az uniós pénzeszközök felhasználásának elemzése az irányító hatóságokkal együttműködve – ha az ellenőrzési jelentések megállapítják, hogy a pénzeszközöket nem használták fel hatékonyan a befogadással kapcsolatos célok elérésére, együttműködés a helyi/irányító hatóságokkal és az érdekelt felekkel az okok megértése és bármely azonosított akadály kezelése érdekében; valamint
- szoros kapcsolatok kiépítése a nemzeti roma kapcsolattartó pontokkal (NRCP) és az uniós pénzeszközök ellenőrzéséért felelős hatóságokkal; annak biztosítása, hogy az uniós pénzeszközök romák érdekében történő felhasználása valódi lehetőségeket teremtsen a részvételre és a kívánt mindennapi hatással van rájuk, nem pedig más érdekeket szolgál.

A ROMÁK RÉSZVÉTELÉNEK ELŐMOZDÍTÁSA

A romák közügyek kialakításában való részvétele az egyenlőség és a befogadás előfeltétele és elősegítője, valamint előmozdítja a demokratikus és hatékony kormányzást. A romák részvétele és szerepvállalása hangot kölcsönöz az embereknek, és lehetővé teszi számukra, hogy újfajta, pozitív módon cselekedjenek. A befogadás megnyitja az utat a cselekvés előtt, és lehetőség nyújt az emberek számára a részvételre. A részvétel és a szerepvállalás az emberek életkörülményei és az életben elért sikereik javítására szolgáló elvek és folyamatok. A romák helyi, nemzeti és uniós szintű szakpolitikai döntéshozatalban való érdemi részvételének támogatása a kirekesztés leküzdésének előfeltétele. A romák vezette és pro-roma civil szervezetek különösen fontos szereplők. A nemzeti stratégiai keretek fejlesztésének összehangolásakor a nemzeti roma kapcsolattartó pontokat (NRCP) ösztönzik a részvételi modellek előmozdítására például a kulcsterületeken az igényfelméréseket, prioritásokat, célokat és fellépéseket kidolgozó a tematikus munkacsoportok elősegítése, a nemzeti, regionális és helyi civil szereplők egy asztalhoz ültetése és a romák részvételének biztosítása révén. E modelleket és struktúrákat később a végrehajtás nyomon követésére és értékelésére is lehet használni.

A nemzeti romastratégiai keretek:

- meghatározzák – a hatékony együttműködés, a bizalom és az elszámoltathatóság biztosítása érdekében – a romáknak a szakpolitikák kidolgozásában, végrehajtásában és nyomon követésében, valamint az uniós pénzeszközök programozásában való részvételének minimálisan kötelező szempontjait és csatornáit, ideértve a részvételre vonatkozó írásos jegyzőkönyveket is, amelyek meghatározzák a konzultációs és részvételi szervezetek megbízatását (a szerepvállalás hatókörét és jellegét), összetételét (a tagok kiválasztásának elveit), munkamódszereit és a várt eredményeket³;
- lehetőségeket teremtenek a roma közösségek helyi szintű szerepvállalására, hogy lehetővé tegye a kifejezetten a társadalmi és gazdasági változás előidézésére irányuló közösségi felelősségvállalást és fellépést. A közösségek mozgósítását a roma embereket, helyi hatóságokat és szervezeteket bevonó, szándékosan inkluzív és részvételi folyamatnak kell tekinteni;
- biztosítják, hogy a romák teljes sokszínűségükben (ideértve az állampolgár és nem állampolgár, a marginalizált és integrált személyeket, a nőket, a gyermekeket és a fiatalokat is) képviselve legyenek a szakpolitikai és konzultációs eljárásokban;
- a helyi fellépés javítása több roma szakember felvétele révén, hogy közvetítőként tevékenykedjenek, és segítsenek a romák és a többségi társadalmak közötti tartós bizalomhiány leküzdésében;
- a romákra összpontosító és a hagyományos, különösen a gyermekek, fiatalok és nők jogaival foglalkozó szervezetek közötti civil társadalmi együttműködés előmozdítása;
- uniós és egyéb pénzeszközök rendszeres kapacitásépítő támogatás (egyenlőségi átvilágítás, részvétel stb. terén történő) nyújtására történő felhasználása; valamint
- *a jelentős roma népességgel rendelkező országokban:*
 - a pozitív intézkedések előmozdítása a romák nemzeti és helyi közigazgatásban az egyenlőség és befogadás, kutatás stb. terén történő részvételének növelése révén; valamint
 - fontolóra veszik roma ernyőszervezetek létrehozását a folyamatos konzultáció és a szakpolitikai vitákban való részvétel érdekében. Ezek a nemzeti kormányoktól vagy a civil szervezetek támogatására szolgáló alapokból központi intézményi támogatásban lehet részesíteni.

³ Violetta Zentai, Georgeta Munteanu és Simona Torotcoi, [The quality of participation in a post-2020 EU initiative for Roma equality and inclusion](#) (A részvétel színvonala a romák egyenlőségét és befogadását célzó, 2020 utáni időszakra vonatkozó uniós kezdeményezésben), expert reports building on forward-looking aspects of the evaluation of the EU framework for national Roma integration strategies (a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerének értékelésének előremutató aspektusaira építő szakértői jelentések), 2020, 41, 59–60. o.

A SOKSZÍNŰSÉG MEGJELENÍTÉSE

A nemzeti stratégiai keretek tervezése során alapvetően fontos a roma emberek és közösségek közti sokféleség elismerése. Az uniós romastratégiai keret előmozdítja a roma nők, fiatalok és gyermekek (és a fogyatékkal élő romák, idős romák, LMBTIQ+ roma és mobil uniós polgárok) szerepvállalását a társadalmi-gazdasági szakadékok leküzdése, jogaik maradéktalan gyakorlása, lehetőségeik kiaknázása, valamint annak érdekében, hogy a változás aktív szereplői lehessenek.

A nemzeti romastratégiai keretek:

- felméri az összes roma (a nem állampolgár, nem uniós polgár és hontalan romákat is ideértve) igényeit és helyzetét;
- kezeli a többszörös hátrányos megkülönböztetést és interszekcionalitást, amelyek növelik a kirekesztés súlyosságát;
- befogadási és szegénységellenes intézkedésekkel célozzák meg a legmarginalizáltabb roma csoportokat (a hasonló helyzetben lévő egyéb csoportok kizárása nélkül), és valamennyi roma számára a részvételt előmozdító intézkedéseket, a romák és nem romák számára pedig a cigányellenesség és a hátrányos megkülönböztetés megelőzésére és az ellenük való küzdelemre irányuló intézkedéseket dolgoznak ki;
- egyedi célokat és célzott intézkedéseket dolgoznak ki a roma nők, gyermekek és fiatalok, valamint a fogyatékkal élő, az idős, a mobil uniós polgár, a hontalan és (adott esetben) a nem uniós országból származó romák részére, továbbá a mutatókat nem és életkor szerint lebontják;
- minden területen kezeli a nemi alapú megkülönböztetést, különösen az oktatás, a foglalkoztatás, a gyermektartás és a (többszörös) hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem terén, a (kapcsolati) erőszakot és kizsákmányolást is beleértve; előmozdítják a részvételt, és biztosítják, hogy az intézkedésekben érvényesüljenek a nemek közötti egyenlőség szempontjai;
- a roma nők igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek támogatása a kapcsolati erőszak és az egyéb emberijogsértések megelőzése/leküzdése érdekében;
- határokon átnyúló együttműködés indítása a romák határokon átnyúló mobilitásából eredő kihívások és lehetőségek hatékonyabb kezelése érdekében, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, a lakhatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és egyéb szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása; valamint
- a romák közötti hontalanság felszámolása az egyetemes születési anyakönyvezés és a személyazonosító okmányokhoz való hozzáférés, a hivatalos hontalanság megállapítását célzó eljárások és a szolgáltatásokhoz való egyetemes hozzáférés biztosítása révén.

AZ ÁLTALÁNOS ÉS CÉLZOTT MEGKÖZELÍTÉSEK KOMBINÁLÁSA

A romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés indokolja a folyamatos célzott megközelítést, a célzás pedig a romáknak az élet minden területén megvalósuló hatékony befogadására és egyenlőségének az előmozdítására irányul. Ennek előfeltétele az általános szakpolitikák inkluzív reformja, amely a célzott és általános megközelítések intelligens kombinációját kívánja meg. A célzott szakpolitikáknak időszakosaknak kell lenniük, és a romákat érintő többlethátrányok és hátrányos megkülönböztetés mérséklésére kell irányulniuk. A célzásnak kifejezettnek (de nem feltétlenül az etnikai származáson alapulóknak), de nem kizárólagosnak kell lennie, azaz nem zárhatja ki az ugyanolyan helyzetben lévő nem romákat.

A nemzeti romastratégiai keretek:

- kibontják, hogyan kezelik az egyedi célzott intézkedések (biztosítékok) azokat az akadályokat, amelyek megakadályozzák, hogy a romák hozzáférjenek az általános szakpolitikákhoz, és élvezzék azok előnyeit, valamint azt, hogy hogyan alakítják a közpolitikákat a romák számára befogadóbbá;
- célzott kiegészítő támogatással, de állandó párhuzamos struktúrák nélkül előmozdítják a romák jogokhoz és általános szolgáltatásokhoz való hozzáférését;
- területek szerint célozzák a beavatkozást annak biztosítása érdekében, hogy az figyelembe veszi a helyi körülményeket; kombinálják a területi és a társadalmi csoport szerinti célzást a széles körű beavatkozások esetén (pl. a mélyszegénység kezelése), és biztosítják, hogy azok elérjék a roma népességet;
- *a jelentős roma népességgel rendelkező országokban:*
 - átvilágításnak/auditnak vetik alá a fő általános szakpolitikákat, hogy vizsgálják hatásukat a romák egyenlőségére és befogadására;
 - meghatározzák, hogyan kell felhasználni az uniós pénzeszközöket az általános szakpolitikák (pl. Az oktatási és lakhatási deszegregáció) inkluzív reformjára és a célzott fellépésre; valamint
 - megállapodásokat dolgoznak ki a romák egyenlőségének, befogadásának és részvételének regionális és helyi szintű általános érvényesítésére.

AZ INTÉZKEDÉSEK KISZÉLESÍTÉSE A VÁLSÁGOK ROMÁKRA GYAKOROLT ARÁNYTALAN HATÁSÁNAK MEGELŐZÉSE/MÉRSÉKLÉSE ÉRDEKÉBEN

Az unió előtt álló valamennyi jelenlegi kihívásnak (ideértve a Covid19-világjárványt, az éghajlatváltozást, valamint a zöld és a digitális átállást is) van a romák egyenlőségével és befogadásával kapcsolatos dimenziója. Különös figyelmet kell fordítani annak biztosítására, hogy a különösen a romák közötti hátrányosan megkülönböztetett és marginalizált csoportokra ne nehezedjen aránytalan teher a válságok és az átállások miatt, valamint a vészhelyzet elhárítására szolgáló intézkedések és a hosszabb távú növekedési stratégiák a befogadásukra irányuló további támogatást tartalmazzanak. Le kell vonni a tanulságokat a Covid19-világjárványból, amely aránytalanul érintette a marginalizált roma közösségeket, amelyek a legrosszabb rövid távú egészségügyi és közép/hosszú távú gazdasági hatásoknak lettek kitéve. A nemzeti romastratégiai kereteknek elő kell segíteniük a koronavírus-válság hatásainak mérséklését, és hatékonyabb eszközökkel kell ellátnia minket az ilyen esetek jövőbeli előfordulásának kezelése érdekében.

A nemzeti romastratégiai keretek:

- megtervezik a hatékony adatgyűjtést és a társadalmi-gazdasági hatások nyomon követését (életkor, nem és orvosi ellátás iránti szükséglet szerint), hogy hatékony és adekvát, a jelenlegi/jövőbeli világjárványokat kezelni képes szakpolitikai intézkedéseket biztosítsanak;
- figyelembe veszik a rövid, közép és hosszú távú igényeket, és bevonják az intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában érdekelt feleket;
- támogatják a helyi hatóságok roma közösségek legsürgetőbb szükségleteinek (pl. menedékhelyhez – az élelmiszert és a vizet is ideértve – való hozzáférés, ingyenes egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a bizonytalan gazdasági helyzetben lévő roma családok pénzügyi támogatása) kezelésére irányuló törekvéseit;
- priorizálják a strukturális egyenlőtlenségek és a roma közösségek alapvető szolgáltatásokhoz és infrastruktúrához való hozzáférése hiányának leküzdésére irányuló törekvéseket;
- biztosítsák, hogy az uniós és nemzeti finanszírozást felhasználó intézkedések és/vagy fellépések elérjék és kezeljék a legmarginalizáltabb és leghátrányosabb helyzetben lévő közösségeket;
- segítsék elő a romák biztonságos és tiszta ivóvízhez való hozzáférését⁴;
- javítsák a megfelelő higiénias létesítményekhez való hozzáférést, és világjárvány esetén biztosítsák az alapvető közüzemi szolgáltatások folyamatosságát;
- gyarapítsák a roma népesség egészségügyi ismereteit;
- ösztönözzék a pontos, egyértelmű és bizonyítékokon alapuló információk terjesztését és a tájékoztató kampányokat mint a hátrányos megkülönböztetés és az idegengyűlölet elleni hatékony eszközöket;
- gondoskodjanak a hátrányos helyzetű roma közösségeket különösen érintő környezeti körülmények és kockázatok rendszeres nyomon követéséről, és hozzanak intézkedéseket a veszélyes és nem higiénikus körülmények megszüntetésére; valamint
- előmozdítják a sürgősségi és a helyreállítási intézkedések közötti összhangot és az általános kezdeményezéseket, például a „zöld megállapodás”, a digitalizáció, a szociális jogok európai pillére, a fenntartható fejlődési célok (SDG), az európai szemeszter és az általános stratégiák, programok és reformok.

⁴ Az [ivóvíz-irányelv](#) ((31) preambulumbekzdés; 16. cikk) előírja hogy a tagállamoknak figyelmet kell fordítaniuk a kisebbségi kultúrák sajátos helyzetére – például a roma és vándorló, akár letelepedett, akár állandó lakhellyel nem rendelkező csoportokra – az emberi fogyasztásra szánt vízhez való hozzáférésük javítását célzó szükséges intézkedések meghozatala révén.

A DIGITÁLIS TÁRSADALMI BEFOGADÁS BIZTOSÍTÁSA

Mivel a koronavírus-járvány az iskolákat, kampuszokat és irodákat bezárásra kényszerítette, mentőövként mindenki az internet felé fordult. Az online oktatásra és telemedicinára stb. való tömeges átállás feltételezte, hogy mindenkinek van internet-hozzáférése. A válság azonban hatalmas [globális szakadékra](#) világított rá az online és a távoktatás terén. A romák gyakran vidéki térségekben élnek, olyan térségekben, amelyek a nagy sebességű szélessávú infrastruktúrához való hozzáférés tekintetében elmaradottak. Az informatikai berendezésekkel vagy digitális jártassággal kevésbé vagy nem rendelkező, marginalizált romák tekintetében hatásai mély strukturális egyenlőtlenségekre világítottak rá, amelyek a roma gyermekek esetében az iskolai munkájukban való alulteljesítésben és lemaradásban, a felnőttek esetében pedig a valós idejű információktól és az álláslehetőségektől való megfosztottságban nyilvánultak meg. A digitális korszakban az egyenlőtlenséghez, hátrányos megkülönböztetéshez és kirekesztéshez kapcsolódó mögöttes kihívásokat kezelni kell annak biztosítása érdekében, hogy senkit ne hagyjunk hátra. A digitális technológiák sikeres kiépítése, valamint Európa rezilienciája és társadalmi méltányossága a szükséges infrastruktúrával, berendezésekkel és digitális készségekkel rendelkező emberektől függ.

A nemzeti romastratégiai keretek a következőkre irányulnak:

- a romák digitális kirekesztésének kezelése a digitális technológiákhoz való hozzáférés biztosításával, különösen az online és távoktatáshoz való hozzáféréssel és annak támogatásával, ha az oktatási vagy képzési intézmény bezár, mint a koronavírus-járvány alatt
- más szakpolitikai kezdeményezésekkel (különösen az online közszolgáltatásokkal, e-közigazgatási és kereskedelmi szolgáltatásokkal kapcsolatos kezdeményezésekkel) való szinergiák elősegítése a közszolgáltatások használhatóságának előmozdítása és az inkluzív e-közigazgatás előmozdítása érdekében, egyedi intézkedésekkel a romák részére biztosított közszolgáltatások és a romák közszolgáltatásokba való bekapcsolására, különös tekintettel a vidéki térségekre;
- a digitális készségek és kompetenciák⁵ növelése a romák körében a következők révén:
 1. a digitális berendezésekhez és hálózati csatlakozásokhoz való hozzáférés javítása (pl. nyilvános internet-hozzáférési pontok a hátrányos helyzetű térségekben);
 2. az alapvető digitális készségek és kompetenciák előmozdítása az egész életen át tartó tanulás szem előtt tartásával, és vonatkozó képzés nyújtása;
 3. a romák felhasználási színvonalának és az információs társadalomban való részvételének növelése; valamint
 4. a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a szolgáltatások használatának terén tapasztalt online hátrányos megkülönböztetési gyakorlatok bejelentésének előmozdítása;
 - 5) a digitális jártassággal kapcsolatos kezdeményezések beágyazása a helyi társadalmi-gazdasági összefüggésekbe, a roma közösségek specifikus igényeire és feltételeire való adaptálása;
 - 6) olyan digitális jártassággal kapcsolatos⁶ kezdeményezések előmozdítása és támogatása, amelyek:
 - az internethasználattal kapcsolatos motivációk és tudatosság serkentése;
 - megfizethetőség és fenntarthatóság;
 - a romákra adaptált tartalmak és megvalósítási módszerek (új tanítási módszerek, informális tanulás stb.); valamint
 - elérhetőség és használhatóság;
- a digitális megoldások használatának ösztönzése az egészségügyi ellátásban mind a betegek, mind az egészségügyi szakemberek részéről az ellátás folyamatosságának és a kezelés biztonságos

⁵ A [Lakossági Digitális Kompetenciakeret](#) a digitális kompetenciák öt összetevőjét határozza meg: információs és adathasználat, kommunikáció és együttműködés, digitális tartalmak előállítása, biztonság és problémamegoldás.

⁶ A [Lakossági Digitális Kompetenciakeret](#) meghatározása szerint az információs és adathasználat az információs szükségletek megfogalmazására; a digitális adatok, információk és tartalmak lokalizálására és visszakeresésére; a forrás és tartalmi relevanciájának megítélésére; valamint az adatok, az információk és a tartalmak tárolására, kezelésére és szervezésére való képesség.

módjainak biztosítása érdekében; valamint

- a digitális befogadást célzó stratégiai keretek újragondolása a romák által tapasztalt akadályok kezelése érdekében.

A KÖRNYEZETI IGAZSÁGOSSÁG BIZTOSÍTÁSA

A számos roma közösség által tapasztalt környezeti hátrányos megkülönböztetésre⁷ kezd ráirányulni a közfigyelem. E valóság, amelyről hosszú ideig nem vettek tudomást, aránytalan hatásai a koronavírus-járvány alatt mutatkoztak meg, melynek során a marginalizált közösségek még veszélyeztetettebbek lettek a fertőzés és más kapcsolódó egészségügyi kérdések tekintetében. Az egészségügyi kockázatok a nem megfelelő életkörülményekből és a szegregációból erednek, amelyek tovább fokozzák a romák társadalmi-gazdasági kirekesztését.

A nemzeti romastratégiai keretek:

- felismerik és kezelik a hátrányos megkülönböztetést, különösen a tekintetben, ahogyan a szegregált térségekben élő, marginalizált roma közösségeket (a cigányellenesség megjelenési formájaként) érintik; elősegítik annak megértését, hogyan kényszeríti a környezeti hátrányos megkülönböztetés és a környezeti szolgáltatások hiánya a marginalizált romákat arra, hogy környezeti szempontból károsodott területeken éljenek;
- a vízhez, a megfelelő higiénias létesítményekhez, a hulladékgyűjtéshez- és kezeléshez való hozzáférésre összpontosítanak, és küzdenek a tartós területi szegregáció mint a lakhatás és az alapvető szolgáltatások terén meglévő környezeti hátrányos megkülönböztetés ellen;
- kezelik a romák rekreációs értékkel rendelkező, zöld lakóterületekhez való hozzáférését;
- megelőzik a környezeti kockázatokat, és kezelik a szennyezésnek és a szennyezettségnek való kitettség egészségügyi hatásait; valamint
- biztosítják a munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot a legkedvezőtlenebb környezeti körülmények között dolgozók számára.

⁷ A környezeti hátrányos megkülönböztetéstől a szegregált településeken, környezeti szempontból veszélyes körülmények között (hulladéklerakók, elhagyott ipari telephelyek vagy árvízveszélyes területek mellett) élő, az alapvető környezeti szolgáltatásokat – például a víz- vagy hulladékkezelést – nélkülöző romák szenvednek. Lásd: [*Pushed to the wastelands: environmental racism against Roma communities in central and Eastern Europe*](#) (A rozsdatemetőkbe szorulva: a roma közösségekkel szembeni környezeti rasszizmus Közép- és Kelet-Európában.) A fogalmi magyarázatokat és a forrásokat lásd az Energy Justice Network [weboldalán](#)

A ROMA MŰVÉSZETEK, TÖRTÉNELEM ÉS KULTÚRA (ÉS AZZAL KAPCSOLATOS TUDATOSSÁG) ELŐMOZDÍTÁSA

A roma művészet, történelem és kultúra európai és nemzeti tájképünk szerves része. Ugyanakkor a roma kultúrát és identitást évszázadokon keresztül romantikus és sztereotip módon ábrázolták, ami súlyosbította a roma közösségek többségi társadalomtól való elidegenedését. A kulturális elismerést a roma narratíva alapján kell felépíteni.

A nemzeti romastratégiai keretek a következőkre irányulnak:

- a roma művészet és kultúra nemzeti és európai örökséghez való hozzájárulásának elismerése, valamint az ezzel kapcsolatos tudatosság és a romák felelősségvállalásának növelése;
- platformok támogatása a romák és nem romák közötti helyi szintű kapcsolatok megkönnyítésének a modern roma művészetek, kézművesség és kultúra, valamint a roma történelemmel kapcsolatos ismeretek révén történő előmozdítása érdekében;
- tájékoztató tevékenységek előmozdítása a médiaüzemeltetőkkel együttműködve egy romák által felépített roma identitás és kulturális örökség támogatása érdekében;
- a romákkal szembeni előítéletek és sztereotípiák elleni küzdelem;
- augusztus 2-a kijelölése a Roma Holokauszt Európai Emléknapjának és az arról való megemlékezés a II. Világháború roma népiirtásának áldozatairól való megemlékezés érdekében;
- a holokausztról való megemlékezés integrált megközelítésének előmozdítása a romák sorsáról való megemlékezéssel a Holokauszt Nemzetközi Emléknapján (január 27-én, az auschwitz-birkenai koncentrációs tábor felszabadulásának napján);
- a roma közösségek integrálása a nemzeti kulturális narratívákba a roma művészetek és kultúra nemzeti archívumokba, múzeumokba és állandó művészeti kiállításokba való felvételével; megfelelő erőforrások allokálása a roma művészetek és kultúra többek között fesztiválok előmozdítása útján történő védelmére, megőrzésére és fejlesztésére;
- a romani nyelv és a roma történelem iskolai tantervekbe és tankönyvekbe való felvétele a roma és nem roma tanulók számára egyaránt; az iskolai multikulturális ismeretterjesztő tevékenységek és kampányok előmozdítása; valamint
- szerepvállalási lehetőségek biztosítása, valamint a roma vállalkozók és önfoglalkoztatók támogatása a roma hagyományokat és kultúrát előmozdító helyi vállalkozásokkal.

A SZOCIÁLIS INNOVÁCIÓ ÉS A SZAKPOLITIKAI KÍSÉRLETEK ELŐMOZDÍTÁSA

A szociális innováció és a szakpolitikai kísérletek a társadalmi változás területéről származó új megközelítések, amelyek egy rendszer különböző szintjein megjelenő gondolatokat, gyakorlatokat és kezdeményezéseket fognak össze jelentős változás és hosszán tartó pozitív hatás előidézése érdekében. Ilyen minőségükben a romák egyenlőségének, befogadásának, részvételének és szerepvállalásának előmozdítását szolgáló, jelentős eszközök lehetnek.

Az uniós szakpolitikák a „szociális innovációt” olyan tevékenységekként határozzák meg, amelyek célkitűzéseiket és eszközeiket tekintve egyaránt szociális jellegűek, elsősorban olyanok, amelyek olyan új elképzelések (termékek, szolgáltatások és modellek) kifejlesztésével és végrehajtásával kapcsolatosak, amelyek egyidejűleg elégitenek ki társadalmi igényeket és hoznak létre új társadalmi kapcsolatokat vagy együttműködéseket, és ezáltal előnyösek a társadalom számára, és fokozzák a társadalom cselekvési képességét⁸. A „szociálpolitikai kísérletek” olyan szakpolitikai beavatkozások, amelyek innovatív válaszokat nyújtanak társadalmi igényekre, és amelyeket kis körben, olyan feltételek mellett hajtanak végre, ahol biztosított a hatásuk értékelése, annak érdekében, hogy meggyőző eredmények esetén más helyzetben vagy szélesebb körben is meg lehessen ismételni az alkalmazásukat⁹.

A nemzeti romastratégiai keretek:

- támogatják a tanulásra és a befogadással kapcsolatos innovációkra irányuló nemzeti szövetségek létrejöttét – egy asztalhoz ültetik az ökoszisztéma minden szektorát képviselő szereplőket (az érintett roma szakmai szervezetek a vállalkozásokkal/iparral, szociális inkubátorházakkal és a változás szereplőinek hálózataival, nagykövetségekkel és kutatóhelyekkel együtt);
- közös alkotási folyamatokat indítanak a nemzeti/regionális érdekelt felekkel, emberbaráti és szociális célú szervezetekkel a rendszeres közös fellépés (ideértve a rendelkezésre álló uniós tanácsadási támogatást is) iránti igények, rendelkezésre álló erőforrások és lehetőségek meghatározása érdekében;
- támogatják az alapvető szociális szolgáltatási területekkel (lakhatáshoz, közüzemi szolgáltatásokhoz, alapvető infrastruktúrához és szolgáltatásokhoz stb. való hozzáférés) foglalkozó, eredményorientált projektek inkubálását;
- katalizálják és felhalmozzák a különböző témákkal/ágazatokkal kapcsolatos munkamódszerekre vonatkozó tudást, miközben mozgásba hozzák és alkalmassá teszik a különböző szektorokból (köz-magán- civil szektor) származó szereplőket a közös együttműködésre;
- szociálpolitikai kísérleteket végeznek (pl. alapjövedelemre vonatkozó garanciákat nyújtanak) modellek létrehozása érdekében, és vizsgálják a szociális ellátások alternatív megvalósítási mechanizmusait;
- kiaknázzák a magántőke mobilizálását és pl. az emberbaráti szervezetekkel való, lehetséges összeillő rendszerek útján történő forrásösszevonást a legsérülékenyebbek nem kezelt szükségleteinek kielégítése érdekében;
- új szolgáltatási vagy megvalósítási modelleket és az eredményorientált partnerségek útján történő kiterjesztett szolgáltatásnyújtást kutatnak fel;
- támogatják a célzott és rugalmas finanszírozások összevonását és integrációját; valamint
- támogatják (az ESZA+ határokön átnyúló tevékenységek útján támogatandó) társadalmi innovációs kompetenciaközpontok létrehozását, és felhatalmazást adnak a roma befogadási szükségletek támogatására.

⁸ vö: A Bizottság javaslata – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az Európai Szociális Alap Pluszról (ESZA+) 2018/0206 COD ([COM\(2018\) 382 final](#)), 2018.5.30., 2. cikk (16) bekezdés.

⁹ ibid, 2. cikk (17) bekezdés.